

Mreža za promocijo večjezičnosti kot sistemska rešitev za spodbujanje večjezičnosti v kontekstu slovenskega izobraževanja na vseh ravneh

Network for promotion of multilingualism as a system solution for developing multilingualism in the context of Slovene educational system

Andreja Retelj, Filozofska fakulteta Ljubljana
Nataša Piriš Svetina, Filozofska fakulteta Ljubljana

Povzetek

V prispevku prikazujemo možnost sistemske rešitve in podpore konkretizaciji ideje o večjezičnosti v širšem kontekstu slovenskega izobraževanja. Uvodoma opredelimo pojma večjezičnosti in raznojezičnosti ter se posvetimo njunim omembam in razumevanju v različnih slovenskih dokumentih jezikovnopolitične in jezikovnonačrtovalske narave. Nato predstavimo pedagoške pristope za razvijanje večjezičnosti in različne oblike promocije večjezičnosti v evropskem prostoru. Sledi predstavitev osnutka pravilnika za spodbujanje večjezičnosti v slovenskih izobraževalnih ustanovah, ki bi lahko pomenil nov korak k realizaciji večjezičnosti v našem družbenem prostoru. Model spodbujanja večjezičnosti, ki je zajet v pravilniku, želi prispevati k pozitivnem sprejemanju večjezičnosti in prepoznavanju večjezičnosti kot elementa bogatenja družbe in medsebojnega življenja v sožitju in vključevalni skupnosti.

Ključne besede: jezikovna politika, večjezičnost, raznojezičnost, pravilnik, model promocije večjezičnosti

Abstract

The possibility of the systemic solution and sustainable support for development of the concept of multilingualism as well as plurilingualism in the context of the Slovene educational system is the topic of this article. The terms multilingualism and plurilingualism are introduced first. We deal with their representations in the official documents regarding Slovene language policy, primarily in the field of education. In

the second part pedagogical approaches for development of plurilingualism as well as various forms of promotion of multilingualism are taken in consideration. All this is followed by the presentation of the rules of procedure for promotion of multilingualism in the Slovene educational institutions. A network for promotion of multilingualism could act as a step towards the realisation of multilingualism in our social context. The model of the promotion which is presented in the paper, should have positive impact, on both acceptance of multilingualism and recognition of plurilingualism as one of the elements for cultural enrichment of the inclusive society.

Keywords: language policy, multilingualism, plurilingualism, rules of procedure, model for the promotion of multilingualism

1. Uvod

Večjezičnost (ang. *multilingualism*) in raznojezičnost (ang. *plurilingualism*) sta družbena koncepta, brez katerih si sodobne družbe domala ne moremo več predstavljati. Prvega se definira predvsem kot prisotnost več jezikov na določenem območju, drugega pa predvsem kot posameznikovo zmožnost sporazumevanja v več jezikih (dokumenti Sveta Evrope, 2001, 2011; Piccardo, 2017; Byram, 2018; Vallejo in Dooly, 2020). Bolj splošno se tudi izraz večjezičnost lahko nanaša na posameznika in njegovo obvladanje več jezikov (npr. dvojezične osebe), kar bi lahko razumeli tudi, da je pojem večjezičnosti nadreden raznojezičnosti oz. da večjezičnost že vključuje tudi raznojezičnost. Številni avtorji pojmov ne ločujejo, ampak ju uporabljajo *sopomensko*, zaradi prekrivanja in mešanja obeh je bil v slovenski prostor uveden tudi že nov pojem, sojezičje (Stabej, 2019).

Globalni svet na dvorišču domačega praga, večnacionalna družba v našem vsakdanu in velike količine informacij v različnih jezikih na dosegu roke so značilnosti današnjega družbenega okolja, ki zaznamujejo življenje vsakega posameznika (Ballis in Hodaie, 2018). Posameznikova raznojezičnost je nedvomno velik družbeni kapital in »dragocen vir, ki ga je treba ohranjati«, povzema Skela 126. člen maastrichtskega sporazuma v spremni besedi SEJA (2011, str. 8). Ne glede na to, v kakšni meri se posameznik posveča vprašanjem večjezičnosti in raznojezičnosti ali kakšen odnos ima do obeh pojavov, ne more mimo dejstva, da je večjezičnost v njegovem okolju prisotna tukaj in zdaj in da bo prihodnost zaradi globalnih tokov s tem fenomenom še veliko bolj zaznamovana. Kako in v kakšni meri bomo znali večjezičnost in raznojezičnost živeti v sodobni družbi, je odvisno tako od po-

sameznikov kot v veliki meri od sistemskih rešitev oziroma jezikovne politike posamezne države.

2. Večjezičnost in raznojezičnost v luči uradnih dokumentov

Na začetku pogledjmo, v katerih uradnih dokumentih, povezanih z učenjem in poučevanjem jezikov v Sloveniji, se pojavljata pojma večjezičnost in raznojezičnost ter kako sta opredeljena in kaj zajemata. Raziskavo smo časovno omejili na zadnjih 10 let, na ta način smo vanjo lahko vključili tudi nekaj temeljnih dokumentov – med drugim zadnjo *Belo knjigo o vzgoji in izobraževanju v RS* in slovenski prevod *Skupnega evropskega referenčnega okvira za jezike (SEJO)*, ki sta oba izšla leta 2011.

Skupni evropski referenčni okvir – SEJO (2011), je dokument, ki je najbolj zaznamoval učenje in poučevanje tujih jezikov v Evropi v zadnjih dveh desetletjih. Od njegovega izida v angleščini leta 2001 mineva 20 let. SEJO opiše večjezičnost kot »znanje več jezikov ali soobstoj različnih jezikov v neki družbi.« (str. 26). Večjezičnost se torej nanaša na posameznikova znanja različnih jezikov, pri tem se vsak posamezni jezik dojema kot samostojno enoto, prisotnost različnih jezikov v skupnosti pa je nujna posledica posameznikovega znanja jezikov in njegovega sobivanja z drugimi.

Raznojezičnost pa po drugi strani predstavlja »celovit posameznikov jezikovni repertoar, sestavljen tudi iz najmanjših jezikovnih drobcov posameznih jezikov.« SEJO (2011, str. 9). V ospredju tako ni več samo visoko razvita tujejezikovna zmožnost v posameznih jezikih, ampak sporazumevalna zmožnost posameznika, ki jo zaznamujejo »celotno znanje in izkušnje z jezikom ter v kateri se vsi jeziki povezujejo in medsebojno delujejo.« (prav tam, str. 26).

V nadaljevanju smo nato po dokumentih iskali oba pojma in njune različice (npr. večjezi-). V *Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v RS* se pojem večjezičnost (z izpeljanko) pojavi skupaj štirikrat v poglavju Tuji jeziki:

Večjezičnost je eno od načel delovanja sodobne družbe in temelj strpnosti med narodi in jezikovnimi skupnostmi ter hkrati najzanesljivejša pot k udeležanju medkulturnosti, ki se izraža v razumevanju in spoštovanju različnosti in drugačnosti. Večjezičnost hkrati vsakemu posamezniku ponuja več možnosti na trgu dela v širšem evropskem in svetovnem merilu. /.../ Ponudba jezikov na šoli naj več jezikov, pouk jezikov pa na ustrezen način (z medkulturnim in večjezičnim ozaveščanjem) vključuje tudi jezike, ki

niso del kurikula, ampak so prisotni v širšem ali ožjem neposrednem učnem okolju (npr. prvi jeziki učencev). Namen takšne ponudbe je ne samo zagotoviti raznolikost izbire učnih predmetov in s tem večjezičnost posameznega učenca (z različnimi, tudi samo delnimi sporazumevalnimi zmožnostmi v posameznih jezikih), ampak tudi višjo jezikovno in medkulturno ozaveščenost. (Bela knjiga, 2011, str. 34-35)

Čeprav gre zgolj za štiri omembe, so te nadvse tehtne in bi lahko pomenile ustrezen sistemski okvir za delovanje šolstva na področju večjezičnosti.

Resolucija o Nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014-2018 omenja pojem večjezičnost 12-krat, v različnih oblikah (večjezi-) pa se beseda pojavlja 44-krat. Spodbujanje funkcionalne večjezičnosti je v *Resoluciji 2014-2018* navedeno kot ena od prednostnih usmeritev slovenske jezikovne politike, eden od njenih ciljev pa je bil zdaj že vsesplošno znano načelo M+2, ki izhaja iz Akcijskega načrta jezikovne politike EU za obdobje 2004-2006 (Evropska komisija, 2003, Skela in Sešek, 2012), torej kompetenten uporabnik slovenščine kot J1, ki bi poleg tega obvladal še dva (dodatna) jezika (EU) kot TJ (glej *Resolucija 2014-2018*, točka 2.1.1).

Na podlagi omenjene *Resolucije* so bili nato sprejeti različni *Akcijski načrti*, nas bo zanimal zgolj tisti za jezikovno izobraževanje. V *Akcijskem načrtu za jezikovno izobraževanje* (2015) se večjezičnost omenja na več mestih, in sicer med Splošnimi cilji in ukrepi kot 4. cilj. Zapisan je kot »*Večjezična in medkulturno ozaveščenost*«, ki naj bi ga med leti 2015 in 2018 realizirali v obliki pripravljenih gradiv in učnih vsebin s področja večjezičnosti in medkulturne komunikacije. Nadalje se večjezičnost pojavlja v razdelku 1 *Slovenščina kot prvi jezik v Republiki Sloveniji*, in sicer je zajeta v delu »obveščanje in izobraževanja učiteljev« pod točko 1.3 (prav tam, str. 10), povezuje pa se tudi z razdelkom 3, vezanim na Slovenščino v zamejstvu; obakrat je poudarek na osveščanju in opolnomočenju učiteljev. Nato je v razdelku 4 *Jezik manjšin in priseljencev v Republiki Sloveniji* (prav tam, str. 33) navedeno, da je promocija večjezičnosti eno izmed področij, za katere so predvideni različni ukrepi. V tabeli, ki sledi, pa (prav tam, str. 36) je nato predstavljeno, da se bo posebna pozornost namenila promociji učenja jezikov etničnih skupnosti v obliki fakultativnih predmetov, promociji učenja madžarščine in italijanščine zunaj narodno mešanega območja, promociji izbirnega predmeta »Romska kultura«. Poglavje, namenjeno tujim jezikom, termina večjezičnost sicer neposredno ne omenja, so pa vsi cilji tesno povezani z večjezičnostjo. Akcijski načrt predvideva tudi sistemsko ureditev

poučevanja tujih in klasičnih jezikov po izobraževalni vertikalni od predšolskega obdobja do univerze. Med cilji pa je navedeno tudi oblikovanje nacionalne in regionalne mreže jezikov. Predlog Mreže za promocijo večjezičnosti, ki ga bomo predstavili v nadaljevanju, bi tako lahko ponudili kot eno izmed možnih sistemskih rešitev, ki jo je dejansko že predvidel Akcijski načrt pretekle Resolucije.

Poleti 2021 je bila sprejeta nova *Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021-2025*. V njej je termin večjezičnost omenjen 22-krat, v različnih drugih oblikah (večjezi-) pa se pojavlja 55-krat. Prvič je uporabljen tudi termin raznojezičnost, in sicer na enajstih mestih. Omenimo najbolj obširne dele, ki so namenjeni večjezičnosti. V poglavju 2.1 *Uvod, splošni cilji in ukrepi* je kot 8. cilj navedeno *Večjezičnost in medkulturna ozaveščenost (Resolucija 2021-2025, str. 18)*. Ta postavlja v ospredje ozaveščanje in informiranje o pomenu večjezičnosti v obliki gradiv in dogodkov. Nadalje se večjezičnost kot cilj pojavlja tudi v poglavju 2.2.5 *Jeziki italijanske in madžarske narodne skupnosti, romske skupnosti, različnih manjšinskih etničnih skupnosti in priseljenjskih skupnosti v Republiki Sloveniji*, obsega pa promocijo dvo- oziroma večjezičnosti ter raznojezičnosti (prav tam, str. 24). Na tem mestu je opredeljeno tudi razlikovanje med večjezičnostjo in raznojezičnostjo. V poglavju 2.3 *Jezikovna opremljenost* je omenjena večjezičnost v povezavi z vzpostavitvijo ustrezne podporne infrastrukture. Poglavje 2.3.5 z naslovom *Večjezičnost* je v celoti namenjeno večjezikovnim virom in infrastrukturi. Omeniti pa velja tudi poglavje 2.2.7 *Jezikovna uređitev visokega šolstva in znanosti*, ki večjezičnost omenja v povezavi z razvijanjem strokovnega jezika.

Raznojezičnost za izobraževalni sistem v celoti in vsako ustanovo v njem pomeni torej ne samo spodbujanje učenja posameznih jezikov, kot smo tega ob natančno strukturiranih učnih načrtih za posamezne šolske predmete bili navajeni doslej, ampak prinaša nov celostni pogled tako na jezikovno pokrajino kot na izobraževalni sistem in jezike v njem. Bistveni premik pomeni enakovredno obravnavanje vseh jezikov, tako tistih, ki se jih kot obvezne ali izbirne poučuje znotraj kurikula, kot tudi vse tistih, ki se jih uporablja v okolju in ki jih v izobraževalni sistem prinašajo vsi, ki vanj vstopajo. Tradicionalni pristopi k poučevanju (tujih) jezikov v luči raznojezičnosti zato ne morejo več v zadovoljivi meri razvijati sporazumevalne zmožnosti posameznika. Ta namreč v izobraževanje ne vstopa kot nepopisan list papirja, ampak prinaša s seboj pestro paleto zelo različnih jezikovnih izkušenj in kompetenc (Krifka idr., 2014; Altmayer, 2009). Kot navajata

Pevec Semec in Jazbec (2018) je treba pri poučevanju nekega jezika izhajati iz posameznika in njegovih že obstoječih jezikovnih kompetenc.

3. Pedagoški pristopi za razvijanje večjezičnosti in raznojezičnosti

Spodbujanje in doseganje raznojezičnosti posameznikov in večjezičnosti v družbi pomeni velik izziv za institucionalno učenje tujih jezikov. Tujejezikovne didaktike, ki so se pretežno ukvarjale s posebnostmi pri učenju in poučevanju posameznega jezika, so tako postavljene pred novo nalogo, saj bodo morale v središče postaviti ne samo učenca dotičnega jezika, temveč učenca z lastnim samosvojim jezikovnim repertoarjem, skupaj pa skratka učence z raznolikimi sporazumevalnimi in medkulturnimi zmožnostmi. Omenimo le nekaj novejših domačih del, ki raziskujejo različna področja, ki jih odstira poučevanje v kontekstu večjezičnosti. Cavaion (2020) npr. predstavi didaktiko jezikov v stiku, kjer se posveča učenju jezikov v obmejnem območju, Primere dobrih praks za poučevanje večjezičnosti najdemo tudi v Priročniku, nastalem v okviru projekta Jeziki štejejo (Čok, 2021), poznan je tudi model poučevanja književnosti TILKA, ki ga razvija Mikolič (2016). Korak nasproti reševanju izzivov poučevanja večjezičnosti ponuja Referenčni okvir za pluralistične pristope k jezikom in kulturam – ROPP, ki smo ga v slovenščini dobili leta 2017, pet let po njegovem izidu. ROPP (Candelier idr., 2017) poskuša z naborom referenčnih opisnikov, ki izhajajo iz pluralističnih pristopov, natančneje opredeliti zmožnosti in vire, ki se lahko razvijejo kot posledica spremenjene (didaktične) paradigme. Kot navaja ROPP (prav tam, str. 14-15) so na pouk tujih jezikov vplivali zlasti štirje pluralistični pristopi, in sicer medkulturni pristop, integrirani didaktični pristop, medjezikovno razumevanje med sorodnimi jeziki in jezikovno prebujenje. Vsi pa se od tradicionalnih pristopov razlikujejo v tem, da se odmikajo od »edninskih« pristopov (prav tam, str. 14), ki postavljajo v ospredje en sam jezik. ROPP tako poskuša odigrati vlogo temeljnega pripomočka, ki bi učiteljem jezikov, snovalcem učnih načrtov, snovalcem gradiv in drugim udeleženiim v jezikovnem izobraževanju pomagal ustvariti sinergijo med različnimi pluralističnimi pristopi ter pripomogel k razvoju medkulturne sporazumevalne zmožnosti. V naših vzgojno-izobraževalnih ustanovah najdemo različne primere pluralističnih pristopov za razvijanje večjezičnosti, vendar, kot lahko ugotovimo iz primerov dobrih praks, je njihov delež precej majhen in pogosto sovпада z npr. z obeleževanjem Dneva jezikov, Dneva materinščin ipd. Za sistematično razvijanje večjezičnosti

bi bil potreben korak več. *Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025* v poglavju 2.2.6 *Tuji jeziki* (str. 38–40) poudarja med drugim tudi pomembno vlogo povezovanja med različnimi jezikovnimi in nejezikovnimi predmeti v vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Ta vidik večjezičnosti in raznojezičnost je izjemnega pomena, saj poleg tega, da učencem omogoča lažji dostop do različnih informacij in jih opremi za povezovanje snovi med predmeti, omogoča tudi razvijanje znanja v jeziku, ki je učenecem najbližji, večinoma je to njihov prvi jezik, ki ni nujno tudi učni jezik, v katerem se šola posamezni učenec. Da razvijanje večjezičnosti ne bi bilo odvisno predvsem od angažiranosti in tenkočutnosti posameznega učitelja, je še kako potrebno najti sistemsko rešitev, ki bo v praksi večjezičnost tudi resnično spodbujala in ji dala vidno in veljavno mesto.

4. Model za razvijanje večjezičnosti v izobraževalnih ustanovah – Mreža za promocijo večjezičnosti

V nadaljevanju na kratko predstavljamo pglavitne točke delovne verzije pravilnika (glej Priloga), ki nastaja v okviru projekta *Jeziki štejejo* (2016–2022)¹ in ponuja možnost za sistemsko ureditev in spremljanje razvoja večjezičnosti v širšem izobraževalnem prostoru v okviru povezovanja izobraževalnih ustanov v Mrežo za promocijo večjezičnosti. V tu-jini npr. *že obstajajo različne iniciative za promocijo večjezičnosti, ki med seboj povezujejo vzgojno-izobraževalne zavode, starše učencev, predvsem iz večjezičnih družin*, in vse zainteresirane ter skrbijo za informiranost in spodbujajo k deljenju dobrih praks med učitelji in starši.² S pravilnikom, ki opredeljuje delovanje Mreže za promocijo večjezičnosti, poskušamo tako idejo o večjezičnosti oživiti v slovenskem prostoru in v praksi spodbuditi različne izobraževalne ustanove, da sistematično in enakovredno razvijajo večjezičnost vseh vanje vključenih deležnikov. V Mrežo za promocijo večjezičnosti se lahko vključijo vse izobraževalne ustanove v Sloveniji in zamejstvu, ki spoštujejo načela in širijo poslanstvo večjezičnosti. Ta so opredeljena s štirimi točkami (glej Pravilnik, točka 4), in sicer: vzgoja za spoštovanje vseh jezikov in kultur, spodbujanje in širjenje ozaveščenosti in spoštovanja jezikovne in kulturne drugačnosti in raznolikosti, razvijanje

1 <https://www.jeziki-stejejo.si/> (Dostop 1. 4. 2021)

2 Npr. Ena takih iniciativ je npr. nizozemska platforma za spodbujanje večjezičnosti Language friendly School, ki jo vodi NVO (<https://languagefriendlyschool.org/#welcoming>) ali Erasmus + projekt Multilingual Families Club (<http://www.multilingualclubs.eu/about/>). (Dostop 16. 11. 2021)

kulture dialoga in strpnih odnosov, ustvarjanje spodbudnega okolja za razvoj vseh jezikov.

Izobraževalna ustanova, ki spoštuje in udejanja večjezičnost v praksi, mora poleg splošnih načel Mreže za promocijo večjezičnosti izpolnjevati še nekaj pogojev, s katerimi kvantitativno in kvalitativno dokazuje, da je večjezičnost dejansko del njenega vsesplošnega razvoja in usmeritev (glej Pravilnik, točka 9). Prvi pogoj je opredeljen kot »Vzpostavitev spodbudnega izobraževalnega okolja za razvoj raznojezičnosti vseh deležnikov« in se nanaša na sistematične možnosti razvoja večjezičnosti vseh deležnikov, ki so prisotni na ustanovi. Drugi pogoj je opredeljen kot »Uvajanje in raba inovativnih pristopov za vključevanje vseh jezikov v izobraževanje« in spodbuja ustanovo, da išče nove in inovativne možnosti za razvijanje vseh jezikov, prisotnih na ustanovi. Tretji pogoj se nanaša na konkretne dejavnosti, ki jih ponuja ustanova za razvijanje večjezičnosti njenih deležnikov in za njeno promocijo. Opredeljen je kot »Organizacija dejavnosti za učence / dijake priseljence in tuje državljane ter njihove družine«. »Ureditev učnega okolja, ki promovira načela večjezičnosti« je četrti pogoj in zajema zlasti tiste dejavnosti in ureditve, ki večjezičnost v ustanovi na različne načine tudi vizualno promovira in vsakega obiskovalca ustanove ali njenih spletnih strani opozori na njen spodbuden odnos do razvoja večjezičnosti. Zadnji, peti pogoj predvideva izmenjavo dobrih praks preko povezovanja in vzpostavljanja stikov ustanov zunaj in znotraj Mreže. Opredeljen je kot »Sodelovanje med šolami, lokalnimi skupnostmi in z nevladnimi organizacijami zunaj in znotraj države«. V prijavnem postopku za vključitev v Mrežo za promocijo večjezičnosti vsaka potencialna kandidatka izkaže izpolnjevanje pogojev. V ta namen je bil oblikovan tudi Kontrolni seznam, ki bi ga vsaka vzgojno izobraževalna ustanova izpolnila ob prijavi, izpolnjevanje pogojev pa bi se nato preverjalo na vsakih pet let.

S točko 9, pogoji za pristop v Mrežo za promocijo večjezičnosti, smo tako opredelili pristop od spodaj navzgor. Da bi večjezičnost v izobraževalnih ustanovah res lahko zaživela in bila deležna celostne spodbude, pa je potreben tudi pristop od zgoraj navzdol, ki ga poskušamo uresničiti preko organizacijske strukture celotne Mreže, ki jo pravilnik natančneje pojasnjuje v točki 5. Na tem mestu želimo posebej izpostaviti, da dejavnosti posamezne ustanove in spodbujanje večjezičnosti njenih deležnikov ne more biti prepuščena zgolj samoiniciativnosti in biti odvisna od dobre volje tre-

nutnega vodstva ustanov. Prav tako je za uresničevanje načel večjezičnosti potrebno imeti začrtane smernice, kazalnike kakovosti in imeti izdelano strategijo razvoja. Za te naloge in zadolžitve v Mreži bodo poskrbeli upravni organi, ki jih sestavljajo programski svet, nacionalni koordinator mreže, delovne skupine in koordinatorji VIZ. Tu je posebej pomembno, da država oziroma pristojna ministrstva uvidijo smisel in možnosti za spodbujanje večjezičnosti v praksi in zagotovijo predstavnike v programskem svetu in predvsem, da se poišče možnost za nosilca Mreže v okviru bodisi obstoječih organizacij bodisi se ustanovi telo, ki bo potencialnim kandidatom predstavljalo verodostojnega sogovornika. Dobri praksi, ki že vrsto let uspešno uresničujeta svoja načela, sta zlasti Program Ekošola³ in Unescova Slovenska mreža ASPnet⁴. Brez sodelovanja ministrstev, pripoznanja pomena Mreže za promocijo večjezičnosti in konkretnih ukrepov bodo vsa prizadevanja za uresničevanje načel večjezičnosti ostala po vsej verjetnosti le eden izmed številnih napisanih predlogov, ki nastanejo v okviru projektov, v življenju pa ne najdejo mesta.

5. Zaključek

V članku smo prikazali, v katere ključne jezikovnonačrtovalske dokumente v Sloveniji je vključeno razvijanje večjezičnosti in raznojezičnosti in kakšni ukrepi za uresničevanje le-teh so predvideni. Da bi večjezičnost v širšem izobraževalnem prostoru tudi dejansko zaživela in se s sistemsko podporo uspešno razvijala, smo oblikovali model za razvijanje večjezičnosti v izobraževalnih ustanovah, s katerim bi dosegli, da vzgojno izobraževalne ustanove sistematično razvijajo in spodbujajo večjezičnost vseh deležnikov. Pravilnik Mreže za spodbujanje večjezičnosti in Kontrolni seznam za sprejem ustanov v Mrežo smo v šolskem letu 2020/21 pilotirali na manjšem vzorcu šol zahodne regije projekta JeŠt. Namen pilotiranja je pripraviti in oblikovati končno verzijo besedila Pravilnika in potencialnim ustanovam uporabnicam prijazne obrazce, s katerimi bi pristopile v Mrežo. V letu 2021/2022, ki je zadnje leto izvajanja projekta JeŠT, načrtujemo, da bi Mreža za spodbujanje večjezičnosti zaživela tudi med drugimi vzgojno izobraževalnimi ustanovami, vključenimi v projekt. Po koncu projekta si želimo pridobiti čim več ustanov, ki bi se pridružile Mreži in večjezičnost ter raznojezičnost sistematično razvijale v praksi.

3 <https://ekosola.si/> (Dostop: 9. 4. 2021)

4 <https://www.aspnet.si/> (Dostop: 9. 4. 2021)

Literatura

- Altmayer, C. (2009). Mehrsprachigkeit und Schulerfolg – die europäische (deutsche) Perspektive. *Stellenbosch Papers in Linguistics PLUS*, 38, 101–110.
- Ballis, A. in Hodaie, N. (ur.) (2018). *Perspektiven auf Mehrsprachigkeit. Individuum – Bildung – Gesellschaft*. Boston: De Gruyter Mouton.
- Byram, M. (2018). Language Education in and for a Multilingual Europe. Foreign Language Education in a Multilingual Classrooms. V Bonnet, A. in Siemund, P. (ur.) *Hamburg Studies in Linguistic Diversity*, 7, 33–56. <https://benjamins.com/catalog/hslid.7.02byr>
- Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v RS 2011 <https://pismenost.acs.si/wp-content/uploads/2017/09/Bela-knjiga-o-vzgoji-in-izobra%C5%BEEvanju-v-RS-2011.pdf>
- Candelier, M., Camilleri, A., Castellotti, V., De Pietro, J. F., Lőrincz, I., Meißner, F.-J., Noguerol, A., Schröder-Sura, A. in Kač, L. (ur.). (2017). *ROPP, referenčni okvir za pluralistične pristope k jezikom in kulturam: zmožnosti in viri*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Dosegljivo na: <https://www.zrss.si/pdf/pluralisticni-pristopi-k-jezikom.pdf>
- Cavaion, I. M. (2020). *Najstniki, stiki in sosedski jeziki: uvodna študija k didaktiki jezikov v stiku*. Koper: Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Annales ZRS.
- Čok, L. (ur.) (2021). *Jeziki štejejo: priročnik dobre prakse*. Koper: Znanstveno raziskovalno središče Koper, Annales ZRS; Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Evropska komisija (2003) *Promoting Language Learning and Linguistic Diversity: An Action Plan 2004–2006*. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0449:FIN:en:PDF> (16. 1. 2021)
- Krifka, M., Błaszczak, B., Leßmöllmann, A., Meinunger, A., Stiebels, B., Tracy, R. in Truckenbrodt, H. (ur.) (2014). *Das mehrsprachige Klassenzimmer*. Berlin Heidelberg: Springer-Verlag.
- Kač, L. (2019). Referenčni okvir za pluralistične pristope k jezikom in kulturam podpira in priznava raznojezičnost in medkulturnost v vrtcih in šolah = A framework of reference for pluralistic approaches to languages and cultures supports and recognises linguistic diversity and interculturalism. *Slovenščina v šoli*, 22(1), 4–17.
- Mikolič, V. (2016). *Ethnic identity and intercultural awareness in modern language teaching: Tilka model for ethnic conflicts avoidance, (Education in a*

competitive and globalizing world). Hauppauge (N. Y.): Nova Science Publishers.

Pevec Semec, K. in Jazbec S. (2018). Multilingualism – A New Aspect of Teachers' Professional Development. *Revija za elementarno izobraževanje / Journal of Elementary Education*, 11(1), 39–54.

Piccardo E. (2017). Plurilingualism as a Catalyst for Creativity in Superdiverse Societies: A Systemic Analysis. *Frontiers in psychology*, 8, 21–69. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.02169>

Resolucija o Nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018 (Uradni list RS, št. 62/13) <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO91>.

Resolucija o Nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025. (Uradni list RS, št. 94/21) <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO123>.

Skela, J. in Sešek, U. (2012). Od globalnih smernic do lokalnih kontekstov: Učenje in poučevanje tujih jezikov v Sloveniji. *Jezik in slovstvo*, 57(3-4), 63–82.

Stabej, M. (2019). Sojezičje: Utopija ali resnična možnost. V V. Požgaj Hadži, M. Ljubešić in J. Ziherl (ur.), *U susret dialogu* (str. 281-290). Zbornik posvečen Mirjani Benjak.

Svet Evrope (2001, 2011). *Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje*. Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Urad za razvoj šolstva. <https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/SEJO-komplet-za-splet.pdf>.

Vallejo, C. in Dooly, M. (2020). Plurilingualism and translanguaging: emergent approaches and shared concerns. Introduction to the special issue. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 23, 1–16.

Priloga: Pravilnik Mreže za promocijo večjezičnosti

Mreža za promocijo večjezičnosti

Pravila delovanja Mreže za promocijo večjezičnosti

1. Namen pravil delovanja Mreže za promocijo večjezičnosti

Mreža za promocijo večjezičnosti vzpostavlja spodbudno okolje za rabo in razvijanje vseh jezikov na ustanovi: učnih jezikov, jezikov, ki se poučujejo, in drugih prisotnih jezikov šolajočih se in jezikov zaposlenih.

2. Sodelovanje v Mreži za promocijo večjezičnosti

V Mreži za promocijo večjezičnosti lahko sodelujejo kot članice ali soizvajalke programa mreže različne izobraževalne ustanove (vrtec, osnovna šola, srednja šola, dijaški domovi, CŠOD, fakultete, Univerza za tretje življenjsko obdobje in sorodne ustanove), ki uresničujejo načela mreže in izpolnjujejo pogoje v pravilniku.

3. Načela Mreže za promocijo večjezičnosti

- Članica Mreže za promocijo večjezičnosti spoštuje in spodbuja razvijanje in rabo vseh jezikov, ki so prisotni v ustanovi.
- Raznojezičnost v ustanovi živi v praksi tako, da se vsi deležniki (učenci, učitelji, starši, vodstveno in strokovno osebje) počutijo vključene in spoštovane ne glede na to, kateri jezik uporabljajo.
- Vsi v ustanovi, članici mreže, se zavedajo vrednot in prednosti raznojezičnosti in medkulturnosti ter jih preko različnih dejavnosti uresničujejo v praksi.
- Mreža za promocijo večjezičnosti celovito vključuje in spremlja vse jezike v izobraževalnem procesu.

4. Poslanstvo Mreže za promocijo večjezičnosti

Poslanstvo Mreže za promocijo večjezičnosti je živeti in širiti naslednja načela:

- vzgojo za spoštovanje vseh jezikov in kultur,
- spodbujanje in širjenje ozaveščenosti in spoštovanja jezikovne in kulturne drugačnosti in raznolikosti,
- razvijanje kulture dialoga in strpnih odnosov,
- ustvarjanje spodbudnega okolja za razvoj vseh jezikov.

5. Upravna struktura Mreže za promocijo večjezičnosti

Upravna struktura Mreže za promocijo večjezičnosti sestoji iz naslednjih organov:

- Programski svet
- Nacionalni koordinator Mreže za promocijo večjezičnosti – predsednik mreže

- Delovne skupine
- Koordinatorji VIZ

5.1 Programski svet

Programski svet na predlog ustanov imenuje nosilec mreže. Člani so imenovani za obdobje 4 let. Ponovno imenovanje je možno. Zaželeno je geografska uravnoveženost. Funkcija programskega sveta je volonterska. Člani programskega sveta so:

- predstavnik ministrstva za izobraževanje,
- predstavnik univerze ali raziskovalnega inštituta,
- predstavnik Zavoda za šolstvo RS Slovenije,
- nacionalni koordinator,
- 3 predstavniki članov mreže.

Slednji so imenovani po konstituiranju sveta.

5.1.1 Naloge programskega sveta so:

- potrjuje (nove) člane mreže,
- usmerja in spremlja delo mreže,
- letno preverja uresničevanje pogojev članov mreže ter o tem poroča,
- sprejema ali spreminja akte delovanja mreže in pogoje za članstvo.

1.2 Nacionalni koordinator in njegove naloge

Programski svet imenuje nacionalnega koordinatorja za obdobje dveh let z možnostjo ponovnega imenovanja.

Zaželeno je, da je nacionalni koordinator pedagoški delavec ali raziskovalec, ki se ukvarja z jezikovnim učenjem in poučevanjem, zaposlen pri enem izmed članov mreže.

5.2.1 Naloge nacionalnega koordinatorja

- Nacionalni koordinator spremlja dejavnosti mreže in poroča programskemu svetu.

- Promovira delovanje mreže in izvirnih pedagoških praks v zvezi z raznojezičnostjo.
- Sodeluje s sorodnimi mrežami v mednarodnem prostoru.
- Enkrat letno pripravi novinarsko konferenco, na kateri skupaj s programskim svetom predstavi dejavnosti mreže.
- Povezuje mrežo s strokovnimi združenji, ministrstvom, zadolženim za izobraževanje, in sorodnimi ustanovami.
- Pri svojem delu tesno sodeluje s koordinatorji priključenih ustanov.

5.3 Koordinator članice mreže in razvojni tim

Ravnatelj ali vodja članice mreže imenuje in razrešuje koordinatorja in razvojni tim v skladu z razvojnim načrtom ustanove. Njihov mandat traja 2 leti. Ponovno imenovanje je možno. Kontakt koordinatorja mreže je objavljen na spletni strani članice mreže in na spletni strani mreže.

5.3.1 Naloge koordinatorja članice mreže

- Koordinator članice skupaj z razvojnim timom pripravi program dejavnosti in letno poročilo o realiziranih nalogah.
- Koordinira dejavnosti in skrbi za povezovanje z drugimi članicami mreže.
- V sodelovanju z učitelji jezikov in drugih predmetnih vsebin načrtuje dolgoročne in kratkoročne cilje, analizira rezultate dejavnosti.
- Skrbi za obveščanje medijev o organizaciji dogodkov..
- Se udeležuje letnih srečanj mreže.
- Se povezuje z nacionalnim koordinatorjem.

6. Vizija Mreže za promocijo večjezičnosti

Mreža za promocijo večjezičnosti spodbuja, sprejema in uresničuje načela in vrednote sobivanja in sožitja narodov in narodnih skupnosti v večjezičnem in kulturno prepletenem globalnem svetu.

7. Članstvo v Mreži za promocijo večjezičnosti

Članstvo Mreže za promocijo večjezičnosti je na voljo vsem javnim in zasebnim vzgojnim in izobraževalnim ustanovam v Republiki Sloveniji in v zamejstvu.

8. Naloge članov Mreže za promocijo večjezičnosti

Članice Mreže za promocijo večjezičnosti so po sprejetju v mrežo odgovorne za pripravo in izvedbo lastnega razvojnega načrta, uresničevanje nacionalnih smernic in njim ustrezno oblikovanih nalog glede na njihovo specifiko.

9. Pogoji za včlanitev v Mrežo za promocijo večjezičnosti

Pogoji za včlanitev v mrežo se izpolnjujejo s kvantitativno in kvalitativno uresničitvijo naslednjih vsebin / dejavnosti:

1.1 Vzpostavitev spodbudnega izobraževalnega okolja za razvoj raznojezičnosti vseh deležnikov

- Dejavnosti ozaveščanja celotnega kolektiva o tolerantnem sprejemanju drugačnosti, izdelava gradiv in biltenov v ta namen
- Poučevanje najmanj dveh jezikov v kurikulumu
- Jezikovna izobraževanja učiteljev nejezikovnih predmetov, vzgojiteljev in strokovnih delavcev
- Ponudba jezikovnih tečajev za starše in širšo javnost
- Organizacija jezikovnih tekmovanj in drugih debatnih tekmovanj
- Vključevanje učencev/ dijakov v raziskovalne naloge na področju raznojezičnosti in medkulturnosti
- Izvajanje večjezične bralne značke, drugih bralnih tekmovanj in jezikovnih natečajev
- Organizacija prireditev ob evropskem dnevu jezikov, dnevu materinščin ipd.
- Izdaja večjezičnega časopisa, izvajanje programa internega večjezičnega radija

- Organizacija šolskih in obšolskih dejavnosti za promocijo večjezičnosti in medkulturnosti (srečanja, gledališke predstave, kulturne prireditve ipd.)

1.2 Uvajanje in raba inovativnih pristopov za vključevanje vseh jezikov v izobraževanje

- Medpredmetno povezovanje jezikovnih in nejezikovnih predmetov
- Izvajanje vsebinsko in jezikovno integriranega učenja (CLIL)
- Uporaba jezikovnega listovnika pri tujejezikovnem pouku
- Dodatno usposabljanje učiteljev o novih pristopih k poučevanju jezika
- Razvijanje strokovne pismenosti v več jezikih
- Seznanjanje z različnimi jezikovnimi varietetami kot bogastvom jezikov.

1.3 Organizacija dejavnosti za učence / dijake priseljence in tuje državljane ter njihove družine

- Spodbujanje sožitja in sobivanja jezikov in kultur v okviru posebnih dejavnosti, ki razvijajo spoštovanje drugosti in drugačnosti
- Učenje in poučevanje ter spodbujanje rabe jezikov (tudi manj razširjenih) kot človeškega kapitala
- Zagotavljanje zaščite izvornih (maternih) jezikov in kultur učencev / dijakov in zaposlenih
- Razvijanje zavesti o slovenščini kot državnem in evropskem jeziku ter o drugih uradnih jezikih države
- Predstavitev jezikov in kultur, s katerimi smo v stiku (kulturni utrinki, medvrstniška srečanja, tutorske dejavnosti) znotraj in zunaj ustanove
- Organizacija dodatnega pouka učnega jezika za priseljence in nudenje pomoči pri tem učenju
- Organizacija pouka slovenščine za starše in izvedba srečanj neformalnega učenja zanje

- Organiziranje podaljšanega bivanja za stike s priseljenci in spoznavanje njihovih jezikov
- Sodelovanje s širšo skupnostjo (občina, krajevna skupnost) pri urejanju šolanja priseljencev

1.4 Ureditev učnega okolja, ki promovira načela večjezičnosti

- Ureditev izobraževalnega prostora, okolice, virtualnega okolja (spletne strani) ustanove na način, da izkazuje promocijo večjezičnosti
- Oblikovanje gradiv, ki predstavljajo jezikovno različnost tako v mednarodnem kot v lokalnem okolju (različni jeziki in njihove različice)
- Oblikovanje referenčnega zunanjega okolja (jezikovni kotički, jezikovačnice, jeziki pod dežnikom, itd.) za promocijo večjezičnosti

1.5 Sodelovanje med šolami, lokalnimi skupnostmi in z nevladnimi organizacijami zunaj in znotraj države

- Nacionalne in mednarodne izmenjave vseh deležnikov na različnih ravneh
- Povezovanje s sorodnimi ustanovami na mednarodni ravni s projekti, posveti, sejmi
- Organizacija strokovnih ekskurzij v tujino in zamejstvo za ključne deležnike
- Sodelovanje z društvi drugih kulturnih in jezikovnih skupin s sedežem v Sloveniji
- Sodelovanje z domačimi in mednarodnimi ustanovami, ki širijo raznojezičnost in medkulturnost (Britanski svet, Francoski inštitut, Goethejev inštitut, Konfucijev inštitut, Amnesty International itd.)
- Sodelovanje s širšo skupnostjo (občina, krajevna skupnost) pri promociji večjezičnosti prebivalstva
- Vključevanje učencev, dijakov in zaposlenih v mreže, ki organizirajo prakse v tujini

5 Za dejavnosti pod 4 in 5 priložite kratek opis ali sklic.

Našteti vidiki se ocenijo ob postopku včlanitve v mrežo na osnovi kontrolnega lista, ki ga pripravi ustanova in priloži k vlogi programskemu svetu.

10. Naloge, dolžnosti in obveznosti članic Mreže za promocijo večjezičnosti

Člani delijo vrednote in načela mreže, sledijo smernicam programskega sveta in izvajajo načrtovane dejavnosti v čim večjem številu. Naloge, dolžnosti in obveznosti članic za delovanje v mreži so naslednje:

- Priprava letnega razvojnega načrta, ki je vpet v letni delovni načrt ustanove z opisom predvidenih nalog.
- Priprava evalvacijskega poročila o opravljenih nalogah, ki se objavi na spletni strani ustanove in predloži programskemu svetu.
- Promoviranje članstva v mreži in listine Jezikovne izkaznice med drugimi sorodnimi ustanovami.
- Obeleževanje vseh mednarodnih dni, namenjenih promociji večjezičnosti, potrjenih s strani nacionalnega koordinatorja.
- Predstavitve Mreže za promocijo večjezičnosti na svoji spletni strani.
- Obveščanje lokalne skupnosti o članstvu v Mreži za promocijo večjezičnosti.
- Posodabljanje svojih informacij na spletni strani (kontaktne informacije, podatki in dejavnosti).
- Obvezna javna uporaba logotipa članstva Mreže za promocijo večjezičnosti.
- Citiranje listine Jezikovna izkaznica v svojih referencah pri kandidaturah na projekte in sorodnih kandidaturah.

11. Postopek včlanitve v Mrežo za promocijo večjezičnosti in pridobitev listine Jezikovna izkaznica

Vsaka zainteresirana ustanova lahko vloži vlogo za včlanitev v mrežo v začetku koledarskega leta.

V vlogi vsaka ustanova predstavi, kako udeležujejo načela mreže in predloži letni razvojni načrt za naslednje šolsko leto. V postopku samoe-

valvacije zbere podatke o tekočih dejavnostih, ki mu omogočajo včlanitev v mrežo.

Postopek včlanitve vodi programski svet, ki preveri, ali ustanova izpolnjuje merila.

Po enem letu delovanja v mreži, ko z letnim poročilom dokaže uresničevanje načel v praksi, in na podlagi ugotovitve kakovosti svojega programa si lahko pridobi listino Jezikovna izkaznica.

Članstvo v mreži in podelitev listine potrdi programski svet.

12. Trajanje članstva v Mreži za promocijo večjezičnosti

Članstvo velja za dobo petih let in se podaljša za naslednjih 5 let na podlagi pozitivnih ocen letnih poročil, ki jih podeli programski svet.

13. Prekinitev sodelovanja v Mreži za promocijo večjezičnosti

VIZ lahko kadarkoli prekine sodelovanje v mreži z obvestilom nacionalnemu koordinatorju.

14. Vizualna podoba

Listina Jezikovna izkaznica mora biti razstavljena na vidnem mestu v prostorih in na uradni spletni strani ustanove. Člani mreže v dokumentaciji uporabljajo logotip mreže.

15. Vrednotenje strokovnega dela

Priznanje strokovnega dela pedagoških delavcev se vrednoti v skladu s Pravilnikom o napredovanju zaposlenih v vzgoji in izobraževanju v nazive. Točke za opravljanje funkcije se podeljujejo konec šolskega leta.

Akcijskem načrtu za jezikovno izobraževanje, 5

Belo knjigo o vzgoji in izobraževanju v RS, 4

enakovredno obravnavanje vseh jezikov, 7

jezikovnonačrtovalske dokumente, 12

Mrežo za promocijo večjezičnosti, 10

Posameznikova raznojezičnost, 3

povezovanja med različnimi jezikovnimi in nejezikovnimi predmeti, 8

Pravilnik Mreže za promocijo večjezičnosti, 9

Referenčni okvir za pluralistične pristope k jezikom in kulturam –
ROPP, 8

Skupnega evropskega referenčnega okvira za jezike (SEJO), 4

Tujejezikovne didaktike, 7